

Tärkeä johdantoteos muuttoliikkeistä

■ ISMO SÖDERLING

Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen ja Minna Säävälä (toim.): *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Gaudeamus 2013.

Esipuheessa tekijät toteavat, että ”Tarve suomalaiseen yhteiskuntaan keskittyvälle muuttoliikkeen ja sen seurausten johdantoteokselle on ollut ilmeinen jo pidemmän aikaa. Koska alan tutkimus on haajaantunut eri oppiaineisiin, on selvää, että myös johdantoteos heijastaa tätä moninaisuutta”. Kirjan lähtökohta on hyvä, sillä maastamme on todella puuttunut kokoomateos, joka huomioisi siirtolaisuuden eri

näkökulmat, toisin sanoen lähtö- ja tulomuuton ohella myös integroitumiseen liittyvät kysymykset.

Kirjan toimittajakolmikko edustaa alallaan maamme kärkeä. Kullakin toimituskuntaan kuuluvalla on oma muuttoliikkeen erikoistumisalansa. Kirjan monipuolisuuteen liittyen yksittäisten artikkeleiden kirjoittajat edustavat antropologiaa, kasvatustiedettä, kielitiedettä, kulttuuripoliittikkaa, maantiedettä, oikeustiedettä sekä seitsemää muuta tieteenalaa. Tämä on kirjan vahvuus – mutta myös sen heikkous. Kirjoittajien edustaessa omaa alaansa, päätyvät tekstit usein vain raapaisemaan kunkin kirjoittajan tieteenalan pintaa. Vahvuus on toisaalta siinä, että näin sellaisetkin tieteenalat, jotka muuten jäisivät siirtolaisuuskeskustelussa taka-alalle tai huomiotta, saavat tässä suhteessa hyvän foorumin.

Erityisen ilahtunut olen juuri tästä vähemmän tunnettujen tieteenalojen kirjoittajien esiinmarsista. Esimerkiksi Sirkku Latomaa kollegoineen tuo esille mielenkiintoisella tavalla kielikysymykset muuttoliikkeessä. Suomessa puhutaan yli sataa kieltä. Tekijät toteavat (s. 171), että ”yhteiseksi kieleksi ei välttämättä valikoidu englanti tai mikään muu niin sanottu maailmankieli, vaan suomi on sekä perheissä että laajemmin maahanmuuttajayhteisöissä yleisesti käytetty *lingua franca* eli kieli, jota käytetään vuorovaikutuksessa, vaikka se ei välttämättä ole yhdenkään osapuolen ensimmäisenä oppimana kieli”. On hienoa, että Suomessakin vähitellen pääkansalliskielemme asemaa korostetaan yhteisenä kommunikaatiovälineenä.

Toinen tärkeä teema on maahanmuuttajien poliittinen osallisuus,

josta ovat kirjoittaneet Marjukka Weide ja Pasi Saukkonen. Maahanmuuttajilla – kuten ei kantaväestöönkään kuuluvilla – ole monia yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavia. Esimerkiksi ruotsinsuomalaisten kehnoa kielistatusta on valiteltu vuosikymmeniä. Olisikohan läntisessä naapurisammamme uudistusvauhti tältä osin parantunut, jos maanmiehemme olisivat innostuneet äänestämään esimerkiksi paikallisvaaleissa kantaväestön tapaan. Uskon niin. Sama toistuu monessa muussakin maassa – nyt täällä Suomessa. Tekijät toteavat lukunsa lopussa, että ”odotettavissa on, että maahanmuuttajat aktivoituvat äänestämään entistä enemmän etenkin kunnallisvaaleissa, mutta myös kansallisesti”. Toiveeseen on helppo yhtyä.

Kirjassa on niin sanottujen teoreettisten ja tutkimusaineistoihin liittyvien artikkeleiden ohella myös kirjoituksia, jotka painottavat muuttoliikkeen käytäntöjä. Tässä suhteessa esimerkiksi ”Turun koulukunnan” (kaikki väitelleet Turussa) edustajien Jarkko Rasinkan, Merja Aniksen (yhdessä Maila Malinin kanssa) ja Annika Forsanderin kirjoitukset käsittelevät maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyviä käytäntöjä ja kipupisteitä.

Maailma muuttuu nopeasti myös muuttoliike- ja vähemmistökyseymysten saralla. Tätä kirjoitettaessa (10.3.2014) Suomi pohdii Syyriasta tulevien pakolaisten sijoittamista. Samoin Venäjän invaasio Krimillä tuo kysymyksiä siitä, miten Venäjä suhtautuu Suomessa asuvien venäläisten integroitumiseen ja yleensäkin venäläisiin liittyviin vähemmistökyseymyksiin. Maassamme on yli 60 000 Venäjältä muuttanutta. Itse kullakin on

hyvässä muistissa parin vuoden takaiset lapsikiistat venäläisten kanssa. Muutamasta huostaanotetusta maahanmuuttajalapsesta saatiin melkoinen rähinä ja ainakin Suomen puolella paha mieli. Tässä suhteessa on tärkeää perehtyä Tuuli Anna Mähösen ja Inga Jasinskaja-Lahden artikkeleihin, joka antaa välineitä etnisten ryhmäsuhteiden hallinnalle ja parantamiselle.

Muuttajat-teos on laaja kokonaisuus, jossa on lähes 400 sivua. Kirjan artikkelit on erinomaisesti kirjoitettu ja toimitettu, eli sellaisenaan kirja on mitä mainion oppikirja sekä lukioille että korkeakouluihin. Kirjaa on esipuheen mukaan tehty vuodesta 2009, eli kyseessä on ollut varsin pitkä prosessi. Johtuuko sitten hankkeen pitkästä toteutuksesta, mutta kirjassa esitettävä tilastomateriaali olisi kannattanut päivittää toimitustyön viime vaiheilla. Nyt tilastojen viimeiset vuodet ovat jo 3–4 vuoden takaa, eli sellaisenaan ne eivät tarjoa ajankohtaista tietoa tässä kiireisessä maailmassa.

Kirjassa on kaksi lukemista helpottaa kokonaisuutta. Hakusanasto helpottaa asioiden löytymistä kirjan sivuilta. Sanasto on kattava ja hyvin toteutettu. Lisäksi kirjassa on kunkin luvun perässä kokoomalaatikko, jossa esitellään otsikolla ”Enemmän aiheesta” alan lisäkirjallisuutta. Kummankin menettelyn soisi leviävän tieteellisissä julkaisuissa.

Martikaisen, Saukkosen ja Säävälän toimittaja kirja on tärkeä lisä suomalaiseen muuttoliikekirjallisuuteen. Lisää tietoa toki tarvitaan, sillä kirjoittajien joukosta puuttuvat esimerkiksi historioitsijat, joilla on erinomainen kyky yhdistää mennyttä ja nykyisyyttä. Siten jokien nuoria tutkijoita nyt ihmetyttä-

vä asia on useimmiten muuttoliike-
historioitsijoiden toimesta saatettu
selvittää jo kauan sitten. Joka ta-
pauksessa kyseessä on tarpeellinen
ja huolellisesti tehty teos, jonka toi-
voo kuluvan opiskelijoiden ja alan
ammattilaisten käsissä.

**Kirjoittaja on Siirtolaisinstituutin joh-
taja.**